

Jámbor Gellért
Büntetőeljárásjogi és Büntetésvégrehajtási Jogi Tanszék
Témavezető: Finszter Géza egyetemi tanár

Az új pszichoaktív anyagok megjelenése, elterjedése és az új jelenséggel szembeni lehetséges büntetőeljárásjogi és kriminalisztikai válaszlépések II.¹

Bevezetés

A kriminalisztika, mint a nyomozás tudománya már több mint száz éve megfogalmazta az esszenciális kérdéseit, amelyek megválaszolása alapot adhat a későbbi bírósági ténymegállapításhoz, az állam büntetőjogi igényének érvényesítéséhez. A kriminalisztika napjainkra már igen kifinomult, aprólékos és szerteágazó ténytudomány, amelynek alapelvei, fő kérdései, módszertana, közvetítő eszközrendszere és végső célja modellezhető. Az alapelvek abban segítenek, hogy a tényállás felderítéséhez szükséges fő kérdéseket sikerüljön tisztázni.² Ezek pedig a következők: 1. a hét kriminalisztikai fő kérdés, amelyek ahhoz nyújtanak segítséget, hogy a múltat megismerjük, rekonstruálhassuk; 2. a múlt megismerhető, mégpedig nyomok és anyagmaradványok segítségével; 3. minden bűncselekmény hagy nyomot, amiket módszeresen össze kell gyűjteni, csakúgy mint a személyi bizonyítékokat; 4. minden kriminalista annyit ér, amennyi adata van, az adatok tárháza pedig a helyszín és a hozzá kapcsolódó intézkedések; 5. az első csapás jelentősége, amelyekből kinyerhetők és megszerezhetők a végső célhoz, az azonosításhoz szükséges adatok.³

A kriminalisztika fő kérdései, módszertana, közvetítő eszközrendszere és végső célja modellezhető a Fenyvesi Csaba által alkalmazott piramismodellben. A képzeletbeli piramis legalján, az I. szinten helyezkedik el a hét fő kérdés, azaz: a MI? HOL? MIKOR? HOGYAN? KI? KIVEL? MIÉRT?

---

¹ A tanulmány I. része a Themis 2014. decemberi számában jelent meg.

² FENYVESI Csaba: A kriminalisztika alapkérdései, <http://www.pecshor.hu/periodika/XIV/fenyvesics.pdf> 2015. január 10.; 342.

³ FENYVESI Csaba: A kriminalisztika alapelvei. In: Jura. A Pécsi Tudományegyetem Állam és Jogtudományi Karának tudományos lapja 2013. évi 2. szám 37.

A MI kérdése nem véletlenül áll az első helyen, mivel ennek megválaszolása adja meg a kezdő lökést, hogy valóban bűnügyben kell-e eljárni. Bűncselekményi válasz esetén azonnal más lesz a bevetendő apparátus, szakértelem, eszközállomány és élessé válnak a további alapkérdések. A MI kérdésre való felelt nélkül nem lehet továbblépni, nem születhet korrekt végső határozat sem – a kiteljesedett alapelvű bírósági szakban sem. Bizonyos kérdésekre választ nem is lehet megkerülni a nyomozási szakban, mert nem szállhat át az alapfeladat és a felelősség a bíróságra, mivel a bíróságnak nincsenek meg a felderítéshez szükséges eszközei, módszerei, apparátusa. A MI kérdése után verseng a HOL-MIKOR-HOGYAN? kérdéstriász. A MIKOR kérdése több okból is releváns lehet, így pl. az elévülés, az alibi, vagy az alkalmazandó jogszabályok miatt. A HOGYAN kérdése óriási jelentőséggel bírhat az alapesetek és a minősítések meghatározásánál (pl. csekély vagy jelentős mennyiségre követték-e el a kábítószer-kereskedelmet, csekély mennyiséget meghaladó mennyiségű új pszichoaktív anyagot állítottak-e elő, hoztak-e be az országba, bűnszövetségben vagy üzletszerűen követték-e el a cselekményt). A HOL-MIKOR-HOGYAN kérdések szinte egyidejűleg merülnek fel, amelyekre a lehető legrövidebb idő alatt meg kell adni a pontos válaszokat, mert ezek nélkül nagy valószínűséggel nem tudunk hatékonyan kutatni a további kérdések (KI-KIVEL?) feleletére.

Az alapkérdések gyors egymás utáni megválaszolása a piramis III. szintjére a kriminalisztika fókuszára irányul, nevezetesen az azonosításra.

A piramis csúcsára való feljutáshoz azonban fontos meghatározni, melyek az azonosítás módszerei és eszközei. Ezek pedig a piramis II. szintjén helyezkednek el, amelyek az ún. kriminalisztikai eszközök. Ezek segítségével, rajtuk keresztül vezet az út az alapoktól a csúcsig, a releváns fő kérdésektől az azonosításukig, a torzításmentes megválaszolásukig. Ezek a módszerek, eszközök, közvetítők három fő csoportba oszthatók: nyomok, anyagmaradványok, vallomások. A tanú vallomása, a terhelt vallomása, a helyszíni kihallgatáson, felismerésre bemutatáson, szembesítésen, poligráfos vizsgálaton elhangzottak mind a vallomások körébe tartoznak. A tárgyi bizonyítékok, amelyek javarészt a szemlén bukkannak fel, valójában nyomok, anyagmaradványok, illetve azok képezői vagy hordozói.

A titkos módon beszerzett bizonyítékok is besorolhatók a három kategóriába, mivel egyfelől nyilatkozatokat, kijelentéseket, közléseket tartalmaznak, mint például a lehallgatások, felvételek, levelezések, számítógépes adatok eredményei, amelyek ugyan perrendszerűen okirati formában jelennek meg a bizonyítékok körében, ám kriminalisztikai

értelemben vallomásoknak vagy nyomoknak tekinthetők, másfelől bizonyítékokat, nyomokat, anyagmaradványokat szolgáltatnak. Például minden kábítószer kriminalisztikai értelemben anyagmaradvány, amelyet ál- vagy mintavásárlás, titkos kutatás során be lehet szerezni. A nyomok és az anyagmaradványok fontossága megelőzi a vallomások körét, mivel a nyomok és az anyagmaradványok megvásárolhatatlan tanúk, validitásuk a modern kriminalisztikai és bizonyításelméletek szerint magasabb szintű, mint az erősen torzítható vallomások, különösen a tanúk és a terheltek körében. Ez szinkronban van a kriminalisztika XXI. századi tendenciáival is, amely a krimináltechnika primátusát mutatja a krimináltaktikával szemben, így pl. az alaptudományokra épülő természettudományos ismeretek (fizika, kémia, biológia) igen magas (high tech) színvonalára, magas validitást produkáló szintjére is tekintettel.⁴

A kriminalisztikai fő kérdések, módszerek és eszközök említése mellett röviden szót kell ejteni a kriminalisztika alapelvei közül a következőkről: „a múlt megismerhető”, „minden bűncselekmény hagy nyomot”, „minden kriminalista annyit ér, amennyi adata van”, „az első csapás jelentősége és követelménye”. „A múlt megismerhető” alapelve azt kívánja kifejezni, hogy a kriminalisztika feladata éppen az, hogy a múltbeli eseményt kell kis mozaikdarabokból módszeresen ismét visszaállítani, speciális (nyílt vagy titkos) eszközökkel, amelyek segítenek a mozaikdarabok felkutatásában, szelekciójában és a helyes következtetések levonásával a mozaikdarabok újbóli összeillesztésében. A kriminalista a folyamat közben megfigyeli, illetve kifürkészi, mi a múlt eredetiségéhez képest a változás, mi az ok és okozat, mi az oksorozat, mi a lehetőség, a reális összefüggés és mi a véletlen terméke. Ennek során hipotéziseket állít fel, hogy magyarázatot adjon a múltban általa nem észlelt módon – és a rejtőzködő tettes által eltitkolva vagy arra törekedve – végrehajtott cselekményekre, majd ezeket a sejtéseket, verziókat ellenőrzi. Kizárja azokat, amelyek nem reálisak, amelyek csak teóriaként maradnak meg, és megtartja azt a következtetést, amely a valós múltat tükrözi az ellenőrzés alapján.

„A minden bűncselekmény nyomot hagy” alapelve rámutat arra, hogy a múlt megismerése a „nyomkereszteződés”, a „cserehatás” elve alapján kezdődik, hiszen az azonosítás az egymással kölcsönhatásba lépett személyek és tárgyak közötti nyomokat és anyagmaradványokat vizsgálja. Lényege szerint semmit nem lehet úgy megváltoztatni a világban, hogy az az anyagi világban ne járjon valamiféle leképeződéssel, valamiféle elváltozással. Az eltitkolt elkövetésre törekvő tettes, még a tudatos, jó

---

⁴ FENYVESI Csaba: A kriminalisztika alapkérdései, <http://www.pecshor.hu/periodika/XIV/fenyvesics.pdf> 2015. január 10.; 342-347.

előre megtervezett, precíz végrehajtás során is – szándéka ellenére – hagy olyan anyagmaradványt, pl. az ezerféle digitális adat apró részeit, amelyek minden körülmények között létrejönnek és olyan ellenállóak, hogy elkerülhetetlen a hátrahagyásuk. Ez annál is inkább így van, mert napjaink digitális adatokkal is behálózott világában sokszor nem is érzékeli a tettes, hogy egyáltalán nyomot hagyott maga után, pl. videofelvételt, helymeghatározásra alkalmas mobiltelefonos cellapozíciót, akár a helyszín felé tartva, akár a helyszínen vagy onnan távozva. A nyomok megmaradnak már a cybertérben is, azaz nemcsak fizikailag megragadható bűncselekmény helyszíneken. A nyomozás feladata valamennyi adekvát nyom torzításmentes, fontossági fokozat nélküli, törvényes felkutatása, rögzítése, vizsgálata és értékelése.

„A minden kriminalista annyit ér, amennyi adata van” alapelv érzékelteti, hogy a kriminalistának minőségi, releváns adatokra van szüksége, amelyeket tudatos tevékenységgel, tisztességes módon, azaz a jogi és kriminalisztikai előírásokat, szabályokat és ajánlásokat követve kell beszerezni. Fel kell kutatni ezeket, majd elemezni, vizsgálni, tárolni és óvni szükséges a szennyeződéstől, keveredéstől, a zajtól, hogy kristálytisztá válaszokat kapjunk a hét alapvető kriminalisztikai kérdésre.

„Az első csapás jelentősége és követelménye” alapelv németül „erste Angriff”, angolul pedig „First Strike” néven ismert fogalom mindazokat az elsődleges intézkedéseket – köztük az adatgyűjtéseket – foglalja csokorba, amelyeket a bűncselekményt nyomozó hatóság tudomásra jutását követően, az eredményes felderítés, a 7 alapvető kriminalisztikai alapkérdés megválaszolása érdekében haladéktalanul, a lehető leggyorsabban megtesznek, illetve meg kell tenni. Az első csapás alkalmazható mind a nyílt, mind a titkos nyomozások körében; előbbinél a helyszíni szemle és a köré csoportosuló (forró nyomos) intézkedések adják meg a vezérütést, a titkosnál pedig a szisztematikusan végrehajtott előzetes titkos adatgyűjtést követő, gondosan előkészített, egyúttal váratlan realizálás, így pl. kutatások, lefoglalások, azonnali kihallgatások, kényszerintézkedések adják meg a csapás erejét.

Helyszíni szemlét mint az első csapás kardinális mozzanatát akkor érdemes tartani, amikor és ahol van mit keresni, kutatni, ahol fellelhetők az azonosítási piramisban szerepeltetett építőkövek, a nyomok és anyagmaradványok. A kriminalisták körében az egész világon tendenciózusan értékelődik fel az elsődleges helyszíni szemle, mivel mindenhol a helyszín az adatok tárháza, nyitott könyv, amelyből meg kell tanulni olvasni. A helyszíni szemle gyakran a gyorsaság (*periculum in mora*) követelménye miatt halaszthatatlan nyomozási cselekmény, mert

nem engedhető meg, hogy a nyomok kihűljenek. Olyannyira nem, hogy a párhuzamosság is követelmény, vagyis már a szemle ideje alatt el kell indítani a más irányú adatgyűjtéseket, amint kellő adat áll rendelkezésre a feltételes magyarázatra, verzióra vagy verziók felállítására. Olyan szintű nyom és anyagmaradvány-kutatást kell végezni, ami megállja a helyét a laboron keresztül egészen a tárgyalóteremig. Ezért minden taktikai és technikai eszközt be kell vetni ennek érdekében, ami éppen az adott időben és helyen rendelkezésre áll a természet- és a társadalomtudományok, illetve a kriminalisztika eredményei útján. A szemle során, illetőleg azt követően az első csapás jelleget erősítve több adat merülhet fel, amelyek a következők lehetnek:

- azonnali útmutatást kínálhat a tettes személyére, hollétére, távozási-menekülési útvonalára, rejtekhelyére, esetleges újabb bűncselekményeinek szándékára, veszélyességére;
- támpontokat adhat az általános és részverziók felállításához, a múlt gondolatbeli rekonstrukciójához;
- fontos személyiségvonások, viselkedési módok mutatkozhatnak meg a helyszíni adatokból (pl. a tettes személyisége, jellegzetes szokása, perszeverantikus elkövetési módja, célszerű vagy felesleges utótevékenysége);
- mindezen fizikai-személyiségi adatok alkalmasak lehetnek a profilalkotásra, az elkövető körvonalazására (pl. művelt-primitív, kapzsi, vakmerő; milyen a társadalmi státusza, az iskolai végzettsége, a foglalkozása), amelyek végső soron elvezethetnek a kriminalisztika, valamint a nyomozás fő céljához, az elkövető azonosításához és elfogásához.⁵

A szintetikus kábítószeres kereskedelme és előállítására elleni fellépés módszerei és ezek további alkalmazása az új pszichoaktív anyagok kereskedelmével és előállításával szemben

A kriminalisztikai alapkérdések, alapelvek, módszerek és eszközök előbbi felvázolását azért tartottam szükségesnek, mert álláspontom szerint segít megérteni a felderítés logikáját, elősegíti a sikeres felderítést és bizonyítást az olyan bűncselekménytípusok esetében is, mint a kábítószer-kereskedelem, illetve az új pszichoaktív anyagokkal való visszaélés, amelyek a nehezen felderíthető és a nehezen bizonyítható ügyek kategóriájába tartoznak. E bűncselekménytípusban a látencia is

⁵ FENYVESI Csaba: A kriminalisztika alapelvei. In: Jura. A Pécsi Tudományegyetem Állam és Jogtudományi Karának tudományos lapja 2013. évi 2. szám, 38-45.

magasnak, ahol legtöbbször csak az operatív eszközök és módszerek bevetése vezethet eredményre. Ugyanakkor a kábítószer-bűncselekmények nehéz felderíthetősége és bizonyíthatósága mellett fontos megjegyezni kábítószer-jelenség jelentős probléma az európai polgárok számára, hiszen az érinti mind a kollektív, mind pedig az egyéni egészséget és biztonságot. Ezért a kábítószerrel összefüggő bűncselekmények elleni küzdelem már a kezdetektől fogva az Europol prioritása volt.⁶ Ebben a küzdelemben pedig szükséges volt nemzetközi szinten is kidolgozni azokat a módszereket és eszközöket, amelyek a fentebb felvázolt hét kriminalisztikai főkérdés megválaszolásához szükségesek a kábítószer-bűncselekmények elkövetőinek azonosítása érdekében. Ilyen nemzetközi szinten kidolgozott módszerek és eszközök voltak korábban a Prizma Projekt és a SYNERGY Projekt keretében megvalósuló amfetamin típusú serkentőszerek és prekursor anyagok monitorozása a 2000-es évek elején. A SYNERGY Projekt keretében sikerült véghezvinni nagyobb mennyiségű, akkor még új pszichoaktív anyagnak minősülő mefedron lefoglalást is.

A 2010 végén és 2011 elején az Europol által működtetett SYNERGY projekt meghatározó szerepet játszott az új pszichoaktív anyagokkal kapcsolatos nyomozások összehangolásában, mint például a mefedron kereskedelmének felderítésében. Magát az anyagot Kínában állították elő, és olyan európai országokba léptették be, ahol ellenőrzés alatt álltak, mégpedig olyan harmadik országokon keresztül, ahol viszont nem. Továbbá az Europol számára világossá vált, hogy be kell avatkoznia a határokon átnyúló ügyletekbe, az új pszichoaktív anyagok keverésébe, csomagolásába és ezek kereskedelmébe. Következésképpen növekedésről szóltak az új pszichoaktív anyagok lefoglalásairól szóló jelentések, amelyeket továbbítottak a SYNERGY projekt szakértői rendszerei, így az Europol Ecstasy Logo System, Europol Illicit Laboratory Comparison System, Europol Synthetic Drug System és az Europol Synthetic Drugs Other Substances alrendszerei felé. Emellett kisebb mértékű lefoglalást jeleztek Észtországban, Magyarországon, Lettországon és Németországban, de jelentős mennyiségű, több száz kilogrammnyi szállítmányt foglaltak le Hollandiában, mert itt akarták beléptetni az anyagot az Európai Unióba. Ezeknek az új pszichoaktív anyagoknak a fő forrásával szemben Lengyelország olyan előállító helyről tett jelentést, melyet 2011 végén számoltak fel, és ahol 5 kg mefedront találtak, valamint az illegális előállítás és kereskedelem felderítése során további 50 kg-ot sikerült foglalni. Írországon, Belgiumban és Hollandiában más

---

⁶ EUROPOL SZEMLE. Általános jelentés az Europol tevékenységéről. Európai Rendőrségi Hivatal, 2011. Szerkesztő: Agnieszka BIEGAJ 30.

termelési helyeket is lefoglaltak, így a behozatal helyét, a keverés és csomagolás helyét, beleértve az előállításához szükséges felszereléseket is. Kisebb mennyiségű lefoglalásokról érkeztek még információk Magyarországról, Németországból és Észtországból, amelyek főleg katinonokat és szintetikus kannabinoidokat érintettek, valamint Dániából is érkeztek információk mCPP lefoglalásáról. Több jelentős mennyiségű, főleg meghatározhatatlan pszichoaktív anyag lefoglalásáról tettek jelentést: Lettországból mintegy 5 kg-ról, Hollandiából 150 kg-ról, a Cseh Köztársaságból több mint 20 kg Indiából származó mefedronról, és Spanyolországból, ahol összesen 96 kg-nyi új pszichoaktív anyagot foglaltak le egy headshopból.⁷

Az Archimedes Műveletben rejlő lehetőségek

A szintetikus kábítószeres kereskedelem és előállítása elleni küzdelem újabb állomásaként szót kell ejteni az Archimedes Műveletről, amelynek keretében az utóbbi idők legnagyobb szervezett fellépésére került sor a szervezett bűnözés ellen. A művelet szerves része annak a szakpolitikai ciklusnak, amelynek az alapjait az EU-ban 2010 októberében tették le, és amelyet EMPACT-ként ismerünk, ezért ennek rövid ismertetése elkerülhetetlen.

Szakpolitikai ciklus

2010-ben az EU létrehozott egy több évre szóló szakpolitikai ciklust.⁸ Az EU állandó belső biztonsági bizottsága, rendészeti tanácsa (COSI) 2010. október 5-én egyetértett abban, hogy létre kell hozni egy EU szakpolitikai ciklust a szervezett és súlyos nemzetközi bűnözés elleni harcban, és meg kell határozni azokat a különböző kulcselemeket, amelyek szükségesek ahhoz, hogy a gyakorlatban maradéktalanul végrehajtsák azokat. A 2010. október 31-én megtartott találkozón a Coreper jóváhagyta azt a kapcsolódó tanácsi javaslatot, amelyet 14998/10 COSI 67 ENFOPOL 286 CRIMORG 178 ENFOCUSTOM 89 elnevezéssel dokumentumba foglaltak.⁹

⁷ EMCDDA–Europol 2011 Annual Report on the implementation of Council Decision 2005/387/JHA In accordance with Article 10 of Council Decision 2005/387/JHA on the information exchange, risk assessment and control of new psychoactive substances
http://www.emcdda.europa.eu/attachements.cfm/att_155113_EN EMCDDA-Europol%20Annual%20eport%202013.11.17.; 17.

⁸ [https://www.europol.europa.eu/content/eu-policy-cycle-empact_2014.12.20.](https://www.europol.europa.eu/content/eu-policy-cycle-empact_2014.12.20)

⁹ <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EN&f=ST%2015358%202010%20INIT> 2015.01.09.

Ennek az a célja, hogy felvegye a harcot súlyos nemzetközi és szervezett bűnözés ellen, és ami a következőket foglalja magában:

- hatékony együttműködést a tagállamok bűnüldöző hatóságai, az EU intézményei, az EU ügynökségei valamint harmadik érintett felek között; és
- az együttműködést összehangolt és erőteljes műveleti akciókkal hajtják végre, különösen azokat a területeket célozva, amelyek a legnagyobb bűnügyi fenyegetést jelentik az Európai Unióra.

A teljes politikai ciklus 2013-ban vette kezdetét és négy évig tart. Ez a következő négy kulcselemet foglalja magában:

1. EU SOCTA

Az Europol által kifejlesztett Súlyos Szervezett Bűnözés Elleni Fenyegetettség Értékelése (SOCTA) elnevezésű program egy sor ajánlást fogalmaz meg, melyek az Európai Uniót leginkább fenyegető bűnözői tevékenységek mélyreható elemzésén alapulnak¹⁰. A SOCTA a rendvédelmi szervek rendszerszerű elemző tevékenységének terméke, amely információkat gyűjt a bűnözői cselekményekről és csoportokról, akik az Európai Unióban fejtik ki a hatásukat. A SOCTA az ajánlásaival megtervezett módon működik közre a stratégiai döntéshozók munkájában, amikor meghatározzák a szervezett bűnözői tevékenységgel szembeni prioritásokat.¹¹ A Bel- és Igazságügyi Miniszterek Tanácsa arra használta fel ezeket az ajánlásokat, hogy rögzítse a következő négy év prioritásait 2014 és 2017 között. A SOCTA tehát kulcsszerepet játszik ebben a szakpolitikai ciklusban. A stratégiai prioritásoktól egészen a műveleti akciókig a SOCTA hírszerzésen alapuló megközelítést biztosít az Európai Uniót leginkább veszélyeztető bűnözői fenyegetések kezelésében. A SOCTA előkészítésében az Europol az aktuális bűnügyi adatok tükrében elemzi az irányzatokat és a mintákat, azonban messzebbre is tekint ennél, kipuhatolva a környezetet más tényezők szempontjából, amelyek befolyásolhatják a bűnözést a szakpolitikai ciklus négy éve alatt. Az elemzést alátámasztandó a prioritások fejlesztése szintén támogatja a műveleti akciók tervezését.

¹⁰ https://www.europol.europa.eu/content/eu-policy-cycle-empact_2014.12.20.

¹¹ <https://www.europol.europa.eu/content/eu-serious-and-organised-crime-threat-assesment-socta>
2015.01.07.

2. Stratégiai Tervek

A többéves stratégiai akciótervek olyan prioritásokból fognak kifejlődni, melyek meghatározzák a harc céljait minden egyes kiemelt fenyegetést jelentő bűnözői tevékenységgel szemben. A harmadik lépcsőfokot az EMPACT jelenti (Többretű Európai Fellépés a Bűnügyi Fenyegetésekkel szemben, amely tehát szerves része ennek a 2013-2017 között zajló szakpolitikai ciklusnak, amely meghatározza azt a kilenc bűnügyi területet, ahol leginkább fenyegetett az Európai Unió és ahol a leginkább fel kell lépnie). – Ezek a programok a műveleti akcióterveken (OAPs) alapulnak, amelyek a kiemelt bűnözői fenyegetésekkel szemben veszik fel a harcot.

3. Műveleti Akciók

Ezek a programok a műveleti akcióterveken alapulnak, hogy felvegyék a harcot a kiemelt fenyegetést jelentő bűnözői tevékenységekkel szemben. (A Stratégiai Tervek és a Műveleti Akciók szoros kölcsönhatásban állnak, egymásra épülnek, hiszen a Stratégiai Tervek építenek a korábbi Műveleti Akciók tapasztalataira, amelyeket aztán újabb Műveleti Akciók keretében lehet bevetni.)

4. Értékelés

A műveleti akciótervek hatékonyságát és a kiemelt fenyegetést jelentő bűnözői tevékenységekre gyakorolt hatását a COSI (az EU állandó belső biztonsági bizottsága, rendészeti tanácsa) vizsgálja felül. 2015-ben az időközi fenyegetések értékelésére felkészülve az Europol értékeli, megfigyeli és ha szükséges helyesbíti ezeket az erőfeszítéseket az elsődleges veszélyforrások kezelése érdekében.

EMPACT

A SOCTA 2013 elnevezésű projekt alapján a Tanács kilenc súlyos és szervezett bűnözéssel fenyegetett prioritásról egyeztetett a 2013 és 2017 közötti időszakra. Mindegyik prioritást lefordítják Többéves Stratégiai Tervek (MASP) nyelvére, meghatározva azokat a stratégiai célokat, amelyeket el kívánnak érni. Annak érdekében, hogy elérjék ezeket a stratégiai célokat, Műveleti Akcióterveket fognak kidolgozni, és kilenc EMPACT programot el is elindítottak, hogy összehangolják a tagállamok és

az EU szervezetei által irányított akciókat az azonosított fenyegetésekkel szemben. A kilenc EMPACT program az alábbiakat jelenti:

- **Az illegális bevándorlás visszaszorítása program** – azt célozza, hogy visszaszorítsa a szervezett bűnözői csoportok részvételét az illegális bevándorlás elősegítésébe. Ezeket a forrás országokból irányítják az Európai Unióba vezető fő belépési pontokon, és ahol bizonyíték merül fel alternatív útvonalakra. A szervezett bűnözői csoportokat kell visszaszorítani, akik visszaélészerűen használják fel a legális csatornákat a migrációra, beleértve ebbe a hamisított okmányok használatát, mint olyan eszközt, amely elősegíti az illegális migrációt.
- **Emberkereskedelem program** – célja, hogy visszaszorítsa a szervezett bűnözői csoportok részvételét az emberkereskedelemben, ami az EU-n belül és harmadik országokból zajlik igen nagy méretekben, aminek célja a munkaerő kizsákmányolása, valamint a szexuális kizsákmányolás, beleértve azokat a csoportokat is, akik legális üzleti struktúrákat használnak fel a tevékenységük elősegítésére, illetve azért, hogy leplezzék a bűncselekmény elkövetését.
- **Áruhamisítás program** – kitűzött célja, hogy kiszorítsa a szervezett bűnözői csoportokat a hamisított áruk előállításából és elosztásából, akik ezáltal megsértik az egészségügyi, biztonsági és élelmiszeripari előírásokat és ezáltal selejtes árut állítanak elő.
- **Jövedéki és egyéb csalárd Közösségen belüli áfa-csalások program** – nevéből is következően azt célozza, hogy visszaszorítsa a szervezett bűnözők és más szakemberek "kapacitásait", akik részt vesznek az e fajta visszaélésekben.
- **Szintetikus kábítószer program** – célja, hogy csökkentse a szintetikus kábítószer előállítását az Európai Unióban, és, hogy visszaszorítsa a szervezett bűnözői csoportok részvételét a szintetikus kábítószer kereskedelmében.
- **Kokain és heroin program** – célkitűzése, hogy csökkentse a kokain és a heroin EU-ba irányuló kereskedelmét, és hogy felszámolja azokat a szervezett bűnözői csoportokat, akik megkönnyítik a nevezett kábítószer Európai Unióban történő elosztását.
- **Lőfegyverek tiltott kereskedelme program** – azt célozza, hogy csökkentsék a lőfegyvereknek a lakosságra jelentett kockázatát, beleértve ebbe az illegális fegyverkereskedelemért folytatott harcot is.
- **A vagyon elleni bűncselekmények szervezett bűnözői formában történő elkövetése program** – célja, hogy felvegye a harcot a szervezett vagyon elleni bűncselekmények ellen, amelyeket mozgatható szervezett bűnözői csoportok követnek el.
- **Számítógépes bűnözés program** – célkitűzése, hogy harcoljon a számítógépes bűncselekmények ellen, amelyeket szervezett bűnözői csoportok követnek el, és ezáltal nagy profitra tesznek szert, mint pl. az online és bankkártya csalások, egyéb súlyos károkat okozó számítógépes bűncselekmények, pl. a gyermekek szexuális kizsákmányolása, és azok a kibertámadások, amelyek kritikusan érintik az EU infrastrukturális és információs rendszerét.

Az együttműködés fejlesztése már napirenden van a kiemelt területeken jelenleg is folyó közös műveletek és nyomozások révén. Ezekről a nyomozásokról szerzett információk visszakerülnek az Europolhoz a biztonsági rendszer, a Biztonságos Információcsere Hálózati Alkalmazás (*the Secure Information Exchange Network Application=SIENA*)

közvetítésével, hogy elemezzék ezeket az Europol egyedülálló elemzői rendszerében, az Elemzői Munkafájlok (AWF) használatával. A SIENA olyan korszerű eszköz, amely lehetővé teszi a gyors, biztonságos és felhasználóbarát párbeszédet, valamint a műveleti és stratégiai bűnügyekkel kapcsolatos információk cseréjét, továbbá a hírszerzési célú együttműködési megállapodások megkötését az Europol, a tagállamok és harmadik felek között. Ez az eszköz nagy hangsúlyt fektet a rendszerek közötti átjárhatóságra, így az Europol és az együttműködő államok, valamint a szervezetek közötti információcserére. A SIENA megtervezésében és működésében kiemelt figyelmet kapott az adatvédelem és a titkosítás, hogy a rendszer megfeleljen minden jogi követelménynek. Ugyanígy létfontosságúnak minősül a biztonság, ennek érdekében minden szükséges intézkedést megtettek, hogy megteremtsek a bizalmas információk biztonságos cseréjét. A bűnüldözési információcserét tekintve a legjobb gyakorlatokat vették figyelembe a magas fokú megbízhatósággal és a kódok használatával és értékelésével egyetemben, amelyek meghatározzák a használati feltételeket.¹² A SIENA-t a kezdetektől fogva arra tervezték, hogy elősegítse az Europol nemzeti egységei, a tagállamok összekötő irodái és az Europol közötti kommunikációt. 2010-ben a SIENA-t kiigazították, hogy ki lehessen terjeszteni az EU bűnüldöző hatóságaira és együttműködő partnereire, mint amilyen az Eurojust, az Interpol, illetve Ausztrália, Kanada, Norvégia, Svájc és az USA.¹³ A SIENA-n keresztül 2013-ban történt információcsere az alábbi eredményeket hozta:

- 18.310 új ügy indult;
- 85% -át ezeknek az ügyeknek a tagállamok indították, 5%-át az Europol, míg 10%-át az ügyeknek harmadik felek kezdeményezték;
- az új ügyek 24%-a a kábítószerrel volt összefüggésben, ezt követte a különböző csalások és hamisítások 16%-ban, a rablások 12%-ban, pénzmosás 11%-ban és az illegális bevándorlás 9%-ban;
- 456598 műveleti üzenet cserélődött ki;
- 452 illetékes hatóságot hangoltak rá a SIENA-ra 2013 végére;
- 28 tagállam 12 harmadik fél és további 20 harmadik fél közvetett kapcsolatban áll a SIENA-val;
- mintegy 4130 felhasználója van a rendszernek.

Az Elemzői Munkafájlok olyan különleges bűncselekmények adatbázisát képezik, amelyek szervesen kötődnek az Europol által felajánlott műveleti támogatás konkrét formáihoz.¹⁴ Az operatív információkat az Europol rendszerében az elemzési munkafájlok (AWF-ek) felhasználásával dolgozzák fel, amelyek egy adott bűnözési területre összpontosítanak.

¹² <https://www.europol.europa.eu/content/page/siena-1849-2015.01.07>. 20:48

¹³ EUROPOL SZEMLE. Általános jelentés az Europol tevékenységéről. Európai Rendőrségi Hivatal, 2011. Szerkesztő: Agnieszka BIEGAJ

https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/publications/hu_europolreview.pdf 2014.12.20.; 13.

¹⁴ <https://www.europol.europa.eu/content/page/siena-1849-2015.01.07>.

Amennyiben több AWF-ben is vannak találatok, ezeket az információkat elemzési jelentésben foglalják össze, majd a kapcsolatokat megvilágító gyors visszajelzést küldenek az adatszolgáltató félnek, hogy azonosítani lehessen az EU bűnözési térképén megfigyelhető új tendenciákat és fejleményeket.¹⁵ Gyakorlatilag az AWF az egyetlen törvényesen működő eszköz európai szinten, amely egyszerre tárolja, feldolgozza és elemzi a tényszerű információkat (ún. „nyers” adatok), és különösen a hírszerzés által beszerzett információkat (vagy más néven „finom” adatok), beleértve ebbe az szenzitív személyes adatokat. Miután az információt megkapják az elemzői munkafájlon belül, az Europol meggyőződik arról, hogy az összes adat rendelkezésre áll-e az elemzéshez. Ez azt jelenti, hogy az adatot szerkezetileg is feldolgozzák, ezért ez folyamatosan hasznosítható és kiaknázható.

A hírszerzéstől származó e nyomozásokról szerzett információkról tájékoztatják a felülvizsgálati szakaszban lévő szakpolitikai ciklust és 2015-ben időközi értékelést végeznek.¹⁶

Az Archimedes Művelet eredményei

Az Európai Unió területén a szervezett bűnözés ellen irányuló eddigi legnagyobb összehangolt akció az Archimedes Művelet volt. 2014. szeptember 15. és 23. között 34 ország bűnüldöző hatósága csatlakozott az Archimedes Művelethez, amelynek az irányítása és a támogatása az Europol főhadiszállásáról, Hágából történt. A művelet szervezett bűnözői csoportok és ezek infrastruktúrája elleni fellépést célozta az Európai Unió területén akciók sorozatával, célpontok százai ellen együttműködve az Eurojusttal, a Frontexszel és az Interpollal. Az Archimedes Művelet mérföldkő, hogy a bűnüldöző hatóságok közössége megkíséreljen összehangolt akciók keretében fellépni a szervezett bűnözői csoportok ellen Európában. A művelet mérete és az elért eredmény példátlan: 1027 személyt tartóztattak le Európában. Ez még a legkomolyabb szervezett bűnözői csoportokat is arra figyelmezteti, hogy a bűnüldözési hatóságok közössége eltökélt abban, hogy harcba szálljon ezen szervezetek illegális tevékenysége ellen – mondta Rob Wainwright, az Europol igazgatója.

2014 szeptemberében az európai rendőri vezetők összegyűltek az Europol székhelyén, hogy létrehozzák a 2014-es Európai Rendőrségi

---

¹⁵ EUROPOL SZEMLE. Általános jelentés az Europol tevékenységéről. Európai Rendőrségi Hivatal, 2011. Szerkesztő: Agnieszka BIEGAJ

https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/publications/hu_europolreview.pdf 2014.12.20.; 9.

¹⁶ <https://www.europol.europa.eu/content/page/siena-1849> 2015.01.07.

Vezetők Egyezményét, amelynek középpontjában az áll, hogyan tudják egyesíteni erőiket úgy, hogy a lehető legjobban bevethetők legyenek a társadalom jólétét és biztonságát fenyegető szervezett bűnözői csoportok visszaszorítására. A szervezett bűnözői csoportok tevékenységére és a legnagyobb európai bűnözési gócpontok felszámolására koncentrálva a résztvevő 28 tagállam bűnüldözési hatóságának összekötő tisztjei, valamint Ausztrália, Kolumbia, Norvégia, Szerbia, Svájc és az USA is hírszerzésalapú támogatást nyújtott az Archimedes Műveletnek.

Az együttes fellépés célpontok százait vizsgálta, például a repülőtereket, határátkelő-pontokat, kikötőket és a városok bűnügyileg különösen fertőzött részeit. Ezek kijelölésében különösen jelentős szerepet játszott az Europol SOCTA elnevezésű részlege, amelynek információi az Európai Unió tagállamaiból és a harmadik országokból érkező bűnügyi hírszerzési jelentésekből, valamint az Europol bűnügyi adatbázisából nyert analitikai termékekből származtak.¹⁷

Mint már fentebb is említettem, a SOCTA az Európai Unió Súlyos és a Szervezett Bűnözés általi Fenyegetettség Értékelése (EU Serious and Organised Crime Threat Assessment) elnevezésű program voltaképpen a rendszerszerű elemzés terméke. Azokat az információkat használja fel, amelyeket a bűnüldöző hatóságoknak sikerült begyűjteni a bűnözői cselekvésekről és a bűnöző csoportok aktivitásáról az Európai Unió területén. A SOCTA segít modellezni a stratégiai döntéshozóknak a prioritásokat a szervezett bűnözéssel szembeni válaszlépésekhez.¹⁸

Az Archimedes Művelet operatív tevékenységéből származó eredményeit a következőkben lehet összegezni:

- 1027 egyént tartóztak le,
- 599 kg kokaint és 200 kg heroint és 1,3 tonna kannabisznövényt foglaltak le,
- 30 gyermeket sikerült megmenteni az illegális emberkereskedelemtől.

A közös fellépés az évek múlásával napjainkra az Európai Unió bűnüldöző hatóságainak általános jellemzőjévé vált, amellyel a szervezett bűnözés sajátos alakulására reagálnak. Az Archimedes Művelet ezekre a közös fellépéseknél szerzett tapasztalatokra épített. A művelet hosszabb ideig tartó, összehangolt szervezett akcióban igyekezett kihasználni a rendőrség, a vám- és egyéb végrehajtó szervek kollektív erejét, támogatva a valós idejű élőerős hírszerzési információcserével, amely – a

¹⁷ Organised Crime Networks targeted in huge law enforcement operation in Europe. <https://europol.europa.eu/content/organised-crime-networks-targeted-huge-law-enforcement-operation-europe>. 2014.09.26.

¹⁸ EU Serious Organised Crime Threat Assesmet (SOCTA 2013) <https://www.europol.europa.eu/content/eu-serious-and-organised-crime-threat-assesmet-socta>. 2014. 09.26.

már bemutatott – kilenc kiemelt prioritást élvező bűnügyi területre koncentrál. Ezek az Európai Unió fentebb említett többéves szakpolitikai ciklusának részei.

Ezzel párhuzamosan a nyomozók a bűnözői csoportok által használt a kulcs infrastruktúrát célozzák meg, így az Internet használatát, mint ami az egyik legfontosabb segítője a bűnözésnek, valamint az illegális, bűnös úton szerzett jövedelem mozgását követik, amelyhez a pénzáttalási rendszert használják fel.

Együttműködve a Frontexszel és az Európai Unió tagállamaival, megközelítőleg 10.000 illegális bevándorlót ellenőriztek. Ez szintén bűnözők letartóztatásához vezetett, akik az illegális bevándorlás lehetőségét igyekeztek kihasználni. A teljes műveletben összesen 170 segítőt tartóztattak le, és fontos felderítési adatokat sikerült összegyűjteni.

Az Europol központi szerepet játszott a teljes művelet egyeztetésében és irányításában – a 24-ből 7 művelet koordinációs központja Hágában található –, Europol tisztek vezetésével és minden érintett országból összekötő tisztek részvételével, továbbá olyan munkatársak közreműködésével, akik a nemzetközi bűnüldözési partnerhatóságoktól érkeztek.

Az Europol szakembereit az összekötő tisztek támogatták: egyeztették az információcserét és a hírszerzést a nemzeti bűnüldöző hatóságok, a nemzetközi partnerek és az Europol között, amíg az Europol elemzői feldolgozták az információkat, és valós idejű jelentéseket állítottak össze azok számára, akik a terepen részt vettek a rajtaütésekben és a műveleti tevékenységekben.¹⁹ Az operatív támogatás kiterjeszhető a tagállamokra is, mégpedig úgy, hogy bevetik az e célra kirendelt elemzőket és szakértőket alkalmazó Europol mobil irodát, hogy helyszíni támogatást nyújtson a tagállamokban. Az Europol nagy teljesítményű mobil iroda-alkalmazást fejlesztett ki, amely lehetővé teszi az Europol tisztviselői számára, hogy a legmagasabb szintű biztonsági szabványokat alkalmazva távolról hozzáférjenek az információlekérdezési és -elemzési eszközök teljes köréhez.²⁰ Az Archimedes Művelet alkalmával az Europol tisztjei ki is települtek az Europol mobil irodájukkal a különböző helyszínekre, ami számukra közvetlen, biztonságos hozzáférést biztosított az Europol

---

¹⁹ Organised Crime Networks targeted in huge law enforcement operation in Europe. <https://europol.europa.eu/content/organised-crime-networks-targeted-huge-law-enforcement-operation-europe>. 2014.09.26.

²⁰ EUROPOL SZEMLE. Általános jelentés az Europol tevékenységéről. Európai Rendőrségi Hivatal, 2011. Szerkesztő: Agnieszka BIEGAJ. https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/publications/hu_europolreview.pdf 2014.12.20.; 25.

centralizált adatbázisához és elemző eszközeihez. Az Archimedes Művelet valószínűleg véget ér, de nyilvánvaló, hogy óriási operatív tevékenységet biztosít, és ez közvetlenül további nyomozásokhoz és letartóztatásokhoz vezet.²¹

Az Archimedes Művelet keretében az Europol Magyar Nemzeti Iroda 6 gyanúsítottat tartóztatott le 2014. június 20-án az Europol támogatásával. A hat magyar állampolgár ahhoz a nemzetközi szervezett bűnözői csoportosuláshoz tartozott, amely felelős az új pszichoaktív anyagok előállításáért és terjesztéséért, és a nyomozás már 2013 óta folyamatban volt. Jelentős mennyiségű új pszichoaktív anyagot, porokat, füstölőkeverékeket, kristályos anyagokat és ezek előállításához szükséges eszközöket foglaltak le. Felszámolták a tablettázó egységet és lefoglalták az új pszichoaktív anyag, a pentedron előállításához szükséges felszerelést, beleértve egy kínai tablettázógépet és egy kínai keverőgépet. Budapest más helyszínein is sok más terméket találtak, amelyek a dizájner drogok előállításához és terjesztéséhez kapcsolódtak. A nyomozás során és az akció napján az Europol gondoskodott arról, hogy analitikai és technikai támogatást nyújtson a nyomozók számára. A műveleti adatokat a helyszínen, a mobil irodában ellenőrizték és elemezték, ami közvetlen összeköttetésben állt az Europol adatbázisával.²²

A szennyvízelemzés módszerében rejlő lehetőségek

A különböző szintetikus kábítószeres előállítás, csempészete és kereskedelme elleni projektek mellett fontos szót ejteni egy újfajta módszerről, gyorsan fejlődő tudományágról, amelyet a pszichoaktív anyagok elleni fellépés eszközeként is alkalmazni lehetne. Ez pedig a szennyvízelemzés módszere.

A szennyvíz epidemiológia vagy szennyvízelemzés gyorsan fejlődő tudományág, amely képes nyomon követni az illegális és az új kábítószeres fogyasztását. Az analitikai kémia előnye, hogy már nagyon kis mennyiségben lehetővé teszi a tiltott vagy új kábítószeres metabolitjainak azonosítását a vizeletben. A metabolit az elfogyasztott kábítószeres visszamaradó nyoma, mely a szennyvízhálózatba vagy változatlan formában, vagy a metabolitok keverékekét kerül be. A metabolitok lényegében az anyagcsere végtermékei, amelyek akkor

---

²¹ Organised Crime Networks targeted in huge law enforcement operation in Europe. <https://europol.europa.eu/content/organised-crime-networks-targeted-huge-law-enforcement-operation-europe>. 2014.09.26.

²² Site for the production of illegal party drugs dismantled in Budapest. <https://www.europol.europa.eu/content/site-production-illegal-party-drugs-dismantled-budapest>. 2014. 09.26.

keletkeznek, amikor az emberi szervezet lebontja a kábítószereket. A szennyvízből vett vizeletminta egy közösségtől származik, és összehasonlítva sokkal higítottabb, mintha csak egy fogyasztótól vennénk. Bizonyos feltételezésekkel a szennyvízben lévő metabolitok mennyiségéből vissza lehet következtetni egy adott közösség kábítószer-fogyasztásának becsült értékére/mennyiségére. Amíg a korai kutatások a kokain és annak metabolitjainak azonosítására koncentráltak, a legutóbbi kutatások a becslések szintjén a kannabiszt, az amfetamint, a metamfetamint, a heroint és a metadont mutatták ki. A kevésbé általánosan használt kábítószer, mint például a ketamin és az új pszichoaktív anyagok azonosítása is ígéretesnek mutatkozik.²³

A szennyvízelemzés tehát olyan gyorsan fejlődő tudományág, amely potenciálisan nyomon követi az illegális kábítószer-használati trendeket a népességben. Az 1990-es években eredetileg a folyékony háztartási hulladékok környezeti hatásainak vizsgálatára használták, azóta a módszert arra használják, hogy megbecsüljék a kábítószer-fogyasztást a különböző nagyvárosokban. Ez magában foglalja szennyvizet, mint mintavételi forrást a szennyvízlefolyótól egészen a szennyvíztelepig. Ez a módszer lehetővé teszi a tudósok számára, hogy megbecsüljék egy közösség által elfogyasztott kábítószer mennyiségét azáltal, hogy megméri a tiltott kábítószer és ezek metabolitjainak előfordulását a vizeletben.

A szennyvízelemzési módszer értelmezése

Ahhoz, hogy fel lehessen mérni a kábítószer-használat szintjét a szennyvízből, a kutatóknak először meg kell kísérelniük azonosítani és számszerűsíteni a kábítószer-maradványokat a szennyvíztisztító telepek által szolgáltatott mintákban, és aztán vissza kell számolniuk a lakosság által elhasznált illegális kábítószer mennyiségét. Ez az eljárás több lépésből áll össze.

1. Mintavétel, amely összetett 24 órás mintavételt jelent.
2. A minták elemzése, hogy meghatározzuk a célzott kábítószer-maradványok koncentrációját. (Itt fontos figyelembe venni az áramlási sebességet m^3/nap mérőszámmal.)
3. A célba vett kábítószer-maradványok mennyiségének meghatározása szennyvíztelepre történő belépésükkor g/nap bontásban. (Figyelembe véve az emberi anyagcsere korrekciós tényezőket.)

²³ EMCDDA–Europol 2011 Annual Report on the implementation of Council Decision 2005/387/JHA In accordance with Article 10 of Council Decision 2005/387/JHA on the information exchange, risk assessment and control of new psychoactive substances.

http://www.emcdda.europa.eu/attachements.cfm/att_155113_EN EMCDDA Europol%20Annual%20eport%202013.11.17.; 16.

4. A szennyvíztisztító telepekre beérkező és a lakosság által elfogyasztott adott anyag mennyisége. (Tekintetbe véve a népességen belüli becsléseket.)
5. Az adott anyag mennyiségének normalizálása egy meghatározott populációban g vagy mg/nap/1000 lakos viszonyzámban. (Átlagos dózissal számolva.)
6. Az anyag mennyiségének meghatározása adag/nap/1000 lakosra vetítve.

Összefoglalva elmondhatjuk, hogy először meghatározott földrajzi területen összegyűjtik az összetett mintákat a csatornában lévő kezeletlen szennyvízből. Ezt követően a mintákat analizálják, hogy meghatározzák a célzott kábítószer-maradványt. Ezután megbecsülik a kábítószer-használatot a visszaszámolás módszerével, amelynek során a megcélzott maradvány-kábítószer koncentrációját (ng/L) megszorozzák a szennyvízben történő megfelelő áramlásával (L/nap). A korrekciós tényezőt minden egyes kábítószer esetében figyelembe kell venni, a számítás részeként. Az utolsó lépésben a kapott eredményt el kell osztani a lakosság által a szennyvíztisztító telepek számára szolgáltatott mintával, amely megmutatja az elfogyasztott anyag napi mennyiségét 1000 lakosra nézve. A népességet meg lehet becsülni különböző biológiai paraméterek, népszámlálási adatok, a hálózatra kötött háztartások száma vagy a tervezési kapacitás alapján, azonban a különböző becslések teljes variabilitása általában nagyon magas. Habár a tanulmányok elsősorban az illegális kábítószer-fogyasztásnak az általános lakosságon belüli alakulását vizsgálják, a szennyvízelemzés alkalmazható a kis közösségek – beleértve ebbe a munkahelyeket, az iskolákat, a zenei fesztiválokat, a börtönöket és az egyedi környékeket is – kábítószer fogyasztásaik elemzésére is.

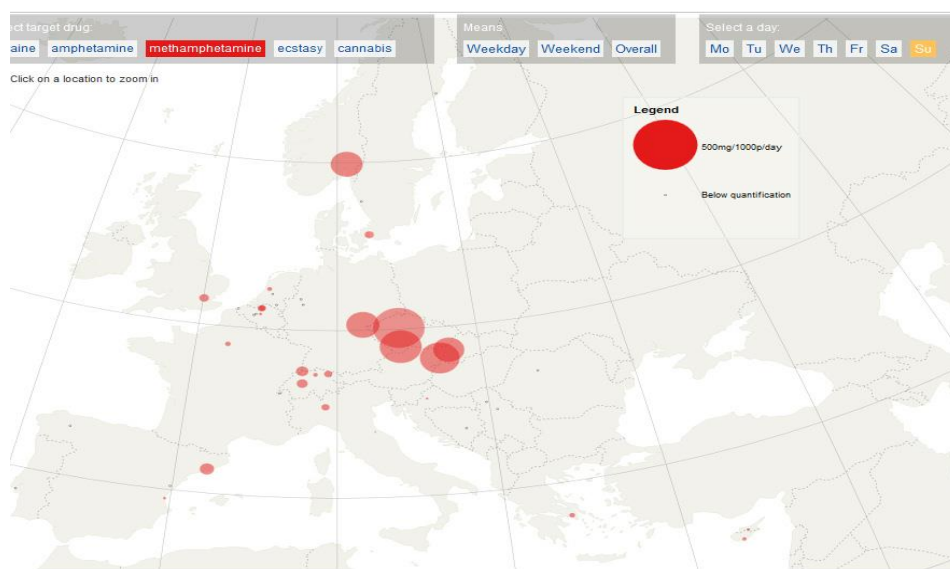
Szennyvízelemzési teszt Európa nagyvárosaiban

2010-ben létrehozták a Sewage Analysis CORE Group elnevezésű európai hálózatot, hogy egységesítse a szennyvízelemzés megközelítési módszereit és összehangolja a nemzeti vizsgálatokat. A kezdeti, 19 európai városra kiterjedő vizsgálatot követően összehasonlító vizsgálatokba fogtak, amelyek 2012-ben 23 várost és 11 európai országot, 2013-ban 42 európai várost és 21 európai országot fedtek le. Ez a megközelítés lehetővé tette, hogy közvetlenül össze lehessen hasonlítani az illegális drogfogyasztás okozta terhelést Európában több mint egy hetes időszakot alapul véve. 2013 márciusában egy hétig nyers, 24 órás vegyes mintákat vettek. Ezeket vizeleti biomarkerek (azaz mérhető tulajdonságok, olyan kutatási jelzőértékek, ami arra utal, hogy egy személy eltér a standard, normál értékektől, hajlamos egy bizonyos betegségre, pl. kábítószerfüggő) segítségével elemezték, amelyek az

anyavegyületei (azaz az elsődleges hatóanyagai) az amfetaminnak, a metamfetaminnak és az MDMA-nak. A vizeleti biomarkerek (biológiai jelzőszámok) az analitikai kémikusok által keresett olyan összetevők, amelyek mérhető tulajdonságokkal szolgálnak ahhoz, hogy a szennyvízmintákból megbecsüljék a társadalom drogfogyasztását. Ezek lehetnek anyavegyületek (elsődleges hatóanyagok) vagy ezek vizeleti anyagcsere során kiválasztott végtermékei. Ezen kívül a mintákban elemezték a kokain és a kannabisz vizeletből kiválasztott fő metabolitjait (azaz azokat a megtermelődött anyagokat, amelyeket az emberi szervezet választ ki a kábítószer lebontása során), vagyis a benzoylecgonine-t (BE) és tetrahydrocannabinol-t.

Az illegális kábítószer-használat mintái földrajzi és időbeli eloszlásban

A projekt komplett képet mutatott a droghasználat különböző földrajzi és időbeli mintáiról Európa nagyvárosaiban, amit egy interaktív, online grafikai térképen lehet szemléltetni:

(forrás: emcdda.europa.eu/topics/pods/waste-water-analysis)

Az online grafikai térképen a metamfetamin területi eloszlását látjuk, amelyből megállapítható, hogy főleg Európa nyugati, középső és északi felén elterjedt a használata

A kokain metabolitjával, a BE-vel való terhelést vizsgálva megállapították, hogy a kokaint nagy mennyiségben nyugat-európai és néhány dél-európai nagyvárosban és kisebb mennyiségben észak- és kelet-európai nagyvárosokban fogyasztanak. Az amfetamin használata egyenletesen oszlik el az európai nagyvárosokban, habár a legnagyobb

fogyasztást az észak- és északnyugat-európai nagyvárosokból jelentették. Ezzel szemben a metamfetamin használata az európai nagyvárosok közül Csehország, Szlovákia és Észak-Európa területére koncentrálódott, amíg a vizsgált metamfetamin terhelés más földrajzi területen nagyon alacsony vagy elhanyagolható mértékű volt.

A legtöbb európai országban viszonylag alacsony vizeleti biomarker terhelést találtak az MDMA-t illetően. A legnagyobb MDMA-val való terhelést belga és holland nagyvárosokban mutatták ki.

Ami a kannabisznak és a THC-nak a szennyvízben való azonosítását illeti, itt néhány analitikai kihívással kell szembenézni, és emiatt nem az összes mintában analizálták a THC metabolitját. Ellentétben a többi vizsgált illegális kábítószerrel, a kannabisz esetében nem lehetett regionális mintákat meghatározni.

A tanulmány kiemeli a különbségeket ugyanabban az országban a nagyvárosok között, ami azzal magyarázható, hogy az egyes városoknak eltérnek a szociális és a demográfiai jellemzői, így pl. az egyetemek jelenléte, a létező éjszakai élet színterei és a népesség életkor szerinti megoszlása. Az országok többségében több helyszíni tanulmány mutatott rá, hogy a kokain és az MDMA terhelések általában magasabbak voltak nagyvárosokban, mint a kisebb városokban. Ilyen különbséget azonban nem lehetett kimutatni a tetrahydrocannabinol, az amfetamin és a metamfetamin terhelés esetében.

A földrajzi adatokból és a szennyvízelemzésből kimutatható a heti ingadozás is a tiltott szerfogyasztás mintáiban. A nagyvárosok többségében a kokain és az ecstasy metabolitjaival történő terhelést magasabbnak találták szombaton és vasárnap, mint hétköznap. Ezzel szemben a kannabisz és a metamfetamin használata esetében megállapították, hogy az egyenletesen oszlik el az egész hét folyamán.

A legkorábbi, a 2011. évi szennyvízelemzési tanulmányban a városoknak csak egy része szerepelt, és amikor ezeket az eredményeket összehasonlították a 2012-2013. évek adataival, időben stabil kokainhasználat képe rajzolódik ki. Az általános mintákban észlelt legmagasabb és legalacsonyabb BE terhelés ugyanazokban a városokban és régiókban hasonló volt mindhárom évben. Néhány területen, különösen a kelet- és nyugat-európai régiókban a BE terhelés csökkenése volt megfigyelhető 2011 és 2013 között. A metamfetamin esetében a 2013-as eredmények egyszerre mutatnak csökkenést néhány nagyvárosban, ahol korábban magas metamfetamin terhelést észleltek 2011-ben, ugyanakkor növekedést is más nagyvárosokban, ahol korábban alacsony szintű terhelést észleltek. Összességében az amfetamin és a kannabisz értékek

nem mutattak jelentős változást a 2011-es, a 2012-es és a 2013-as tanulmányok szerint a vizsgált használati mintákban. Néhány nagyvárosban azonban enyhén emelkedett az ecstasy terhelés.

Összehasonlítás más kutatásokból származó eredményekkel

A szennyvízelemzés segítségével azonosított irányzatok és a minták széleskörűek, de nem teljeseek. Teljes képet csak akkor lehet alkotni, ha ezeket együtt kezeli a más megfigyelési eszközöktől származó elemzésekkel, mint például felmérésekkel, kezelési igényekkel és bűnüldözési adatokkal. Például egy 2014-es EMCDDA kutatás adatai alapján, amelyek felmérésekből és szennyvízelemzésekből is származnak, földrajzilag eltérő, stimuláns piac képét kapjuk Európáról, ahol a kokain a kontinens déli és nyugati részén, amíg az amfetamin inkább a középső és az észak-európai országokban fordul elő nagyobb mértékben. Az EMCDDA által végzett másik 2014-es kutatás mutatóiból és a szennyvízből származó adatok arra világítanak rá, hogy a metamfetamin használat elsődlegesen Csehországra koncentrálódik, de ma már más országokban is jelen van. Mindkét tanulmány az önértékelésen alapuló kábítószer-használatra, valamint a szennyvízelemzésből származó adatokra épít, amelyek heti eloszlásban mutatják be a stimulánsok használatát, mint például az amfetamin és kokain, kiemelve, hogy azokat elsődlegesen a hétvégeken, zenei fesztiválokon és ünnepi alkalmakkor használják.

Néhány különbség is megfigyelhető a szennyvízelemzésből származó és más adatok között a kannabiszt és az ecstasyt tekintve. Összhangban a más mutatókból származó adatokkal, a szennyvízelemzés kimutatta, hogy spanyol és néhány holland nagyvárosban jellemző a nagymértékű tetrahydro-kannabinol terhelés. Ugyanakkor Olaszországban és a Csehországban más adatok alapján nagy mennyiségű kannabisz jelenlétét vélelmezik, de a szennyvízelemzési adatok ezt nem erősítették meg. Az ecstasyval kapcsolatos kép is tisztázatlan. Vannak arra utaló jelek, – pl. 2014-ből származó EMCDDA kutatásokban, hogy a közelmúltban az MDMA piaca fokozatosan újjáéledt, és a 2011-es adatokkal összehasonlítva a szennyvízből is megállapítható némi emelkedés, azonban a szennyvízből kimutatható MDMA terhelések mértéke általánosságban alacsonynak mondható.²⁴

---

²⁴ Perspectives on drugs. Wastewater analysis and drugs: a European multi-city study. 1-4. o. http://www.emcdda.europa.eu/attachements.cfm/att_228234_EN_POD2014_Wastewater%20analysis%20and%20drugs.pdf 2015.02.10.

A szennyvízelemzéssel elért eredményeket jól fel lehet használni a nyomozás tervezését segítő modern módszer, az ún. „földrajzi információs és elemzési rendszer” (*Geografische Information System, vagy Geographic Information System*, továbbiakban: GIS) használatakor, ami alkalmas a bűnözés megragadására és leírására. Az amerikai nyomozó hatóságok a „*crime mapping*” (bűnözési térkép”) gyűjtőfogalom alatt már évek óta alkalmazzák a gyakorlatban a módszert. Európába közvetítéssel, némi késéssel érkezett meg. A GIS lehetővé teszi tetszés szerinti adatok digitális elhelyezését, egymással való összekapcsolását, elemzését és a mindenkori aktuális eredmények gyors és pontos – digitális kártyán való – földrajzi megjelenítését a legkülönbözőbb összefüggésben.²⁵ Így például a szennyvízelemzéssel a drogfogyasztás trendjeiről kimunkált földrajzi és időbeli térkép adatait össze lehet hasonlítani az internetes nyomozás, a raszter nyomozás és az Europol égisze alatt működtetett szintetikus kábítószer elleni projektek és műveletek során szerzett és tárolt adatokkal. Ezáltal a GIS a különböző adatbankokból származó információkat dolgoz fel és kapcsol össze egymással. Az eredmény egy optikai képes ábrázolat arról, hogy mikor, hol és milyen típusú bűnözés lépett fel. Ez lehetővé teszi a „*hot spotok*” (forró helyek), vagyis magas koncentrációjú bűnözéssel terhelt kis területi egységek azonosítását, és az egyes megjelenési formák megállapítását csakúgy, mint a lehetséges kizorító hatásokat. A GIS lényege abban áll, hogy abból nemcsak utólag, hanem bármikor lehívható a bűnözési helyzetkép, mely alapján aztán represszív és preventív intézkedések, nyomozási cselekmények végezhetők.²⁶

Összefoglalás

Az említett krimináltaktikai eszközök és módszerek azonban csak akkor vezethetnek eredményre, ha az azonosított anyag már szerepel a kábítószerekkel és a pszichotróp anyagokkal, valamint az új pszichoaktív anyagokkal végezhető tevékenységekről, valamint az ezen anyagok jegyzékre vételéről és jegyzékeinek módosításáról szóló 66/2012 (IV.2.) Korm.rendelet C) jegyzékén, illetve a lefoglalt anyag megfelel valamelyik alcsoport szerkezeti leírásának, vagyis egy újonnan felbukkanó anyag alapváza tartalmazza a megnevezett helyettesítő(ke)t, így alkalmazható rá nézve a 2012. évi C. törvény 184-184/D.§-ában szabályozott „*Új pszichoaktív anyaggal visszaélés*” törvényi tényállása. A közös alapvázú

²⁵ TREMMEL Flórián – FENYVESI Csaba – HERKE Csongor: Kriminálisztika. Dialóg Campus Kiadó, Budapest – Pécs, 2009. 416.

²⁶ Uo. 416.

vegyületek módosításával, vagy lánchosszabbítással, vagy az alapvázhoz kapcsolódó csoportok helyének megváltoztatásával létrehozott új anyagokat szerkezetazonosítást követően néhány héten belül a C) jegyzékre lehet tenni.²⁷

Összefoglalva az eddigieket, a bemutatott esetek is azt kívánták példázni, hogy a kriminalisztikai alapelvek szem előtt tartása minden bűncselekménytípus nyomozásánál fontos, mivel a hét kriminalisztikai alapkérdés feltétele, és az ezek megválaszolásához szükséges eszközök, és módszerek alkalmazása nélkül nem lehet sikert elérni. Különösen igaz ez a kábítószer típusú bűncselekmények, köztük az új pszichoaktív anyaggal visszaélés bűncselekményére, mivel ezek a bűncselekmények nehezebben felderíthetőek és bizonyíthatóak, rendszerint határokon átnyúlóak is, így az operatív eszközök alkalmazása és az „első támadás”, a realizálás helyes időpontja kulcsfontosságú a bizonyítási eszközök megszerzésében és az elkövetők elfogásában. A felhozott esetek arra mutatnak rá, hogy igazán jelentős csapást csak a nemzetközi fellépés eredményezhet a szervezett bűnözői csoportokkal szemben, ezért elengedhetetlen ezek további folytatása, megerősítése és kiterjesztése. Az eredményes nemzetközi fellépések pedig csak az Europol égisze alatt működtetett multilaterális projektekben, a korábbi tapasztalatok felhasználásával és továbbiak kidolgozásával folytatódhatnak. Kimondhatjuk, hogy a jövőben a kábítószer típusú bűncselekmények elleni harc eredményesen csak a rendőri szervek közötti hatékony nemzetközi fellépések, közös nyomozások és nyomozócsoporthoz való részvételével valósulhat meg, amelyet az Europolnak kell összefognia és irányítania. Ahol szükséges és partnerek kéri, ott megfelelő műveleti támogatást is kell nyújtania, mint például olyan mobil irodák telepítésével az aktuális helyszínekre, amelyek összeköttetésben állnak a központtal.

A szennyvízelemzés módszere érdekes kiegészítő adatforrást kínál fel az illegális droghasználat társadalmi szintű vizsgálatára, azonban nem tud információt szolgáltatni a használat előfordulásaáról és gyakoriságáról, az alkalmazás módjáról, a fő felhasználói csoportokról és az anyagok tisztaságáról. További kihívást jelent az a bizonytalanság, amely a szennyvízből történő mintavételhez, a csatornából kiválasztott biomarkerek viselkedéséhez, a laboratóriumok közötti analitikai mérések megbízhatóságához, a különböző visszaszámolós módszerekhez és különböző megközelítésekhez társul, amelyek megbecsülik a népesség nagysága szerint tesztelt mértéket. A visszaszámolás módszere az a

---

²⁷ UJVÁRI István: Tudnivalók az új pszichoaktív anyagok szabályozásáról (2013. júl. 15-től hatályos változat). http://members.iif.hu/ujvary/Drugs/Ujvary2013_C-jegyzek-leiras-20130731.pdf 25, 2014.12.14.; 12-24.

folyamat, amelynek során a kutatók meghatározzák/megbecsülik a népesség körében zajló tiltott kábítószer-fogyasztást. Ez a visszamaradt kábítószer hatóanyagokat célozza meg, amelyek bekerülnek a szennyvíztisztító telepekre. A maradékanyag vagy visszamaradt anyag képezi a szennyvízelemzés alapját, ami azon a tényyszerűségeen alapul, hogy az ember mindent kiválaszt a vizelet útján, amit elfogyaszt, beleértve ebbe az illegális kábítószereket is. Így a vizsgálat tárgya a szennyvízben visszamaradt kábítószer hatóanyag, amely a kiválasztást követően kerül bele a rendszerbe, és ezáltal mennyiségileg meg lehet határozni az illegális kábítószer-fogyasztást a népesség körében. A módszer bizonytalanságai közé tartozik, hogy pl. az analitikai célpontként kiválasztott heroin esetében a szennyvízből való megfigyelése sokkal bonyolultabb, mint más anyagoknál. Továbbá az utcai termékek tisztasága időről időre kiszámíthatatlanul ingadozik és a helyszínek is különbözőek. Bonyolult feladat a teljes elfogyasztott mennyiség alapján az átlagos mennyiség meghatározása is, mivel a kábítószer széles körben, különböző útvonalakon és változó mennyiségben lehet beszerezni, és az anyagok tisztasága nagyon változó.

A jövő szempontjából elmondható, hogy a szennyvízelemzés is fejlődik, pl. új technika jött létre: olyan önállóan hordozható piszoárból nyerik összegyűjtött vizeletmintákat, mely alkalmas a gyűjtésre és elemzésre is. Ez a módszer képes egészen kis koncentrációban is azonosítani mind a hagyományos, mind az új pszichoaktív anyagokat is, beleértve a korábban nem azonosított kábítószereket, így például a folyadékromatográfia-tandem-tömeg-spektrometria eszközeivel. Ez a leggyakrabban használt analitikai módszer arra, hogy számszerűsíteni lehessen a kábítószer-maradványokat a szennyvízben. A folyadékromatográfia-tandem-tömeg-spektrometria olyan analitikai kémiai technológia, amely kombinálja folyadékromatográfias szétválasztó technikákat a tömeg-spektrometria elemzési lehetőségeivel. Figyelembe véve a szennyvízben előforduló anyagok összetettségét és kis koncentrációját, a folyadékromatográfia-tandem-tömeg-spektrometria az egyik leghatékonyabb technika ehhez az elemzéshez, mert ez a módszer rendkívül érzékeny, kifinomult és szelektív.

A szennyvízelemzésben számos lehetőség rejlik, amelyek jól kiegészítik a már alkalmazott megfigyelési eszközöket a kábítószer területén. Ennek a módszernek van néhány nyilvánvaló előnye a többi megközelítéssel szemben, mivel a válasz elfogulatlan, és jobban képes azonosítani az elfogyasztott kábítószer valódi spektrumát. Ebben az eszközben megvan a lehetőség, hogy rövid időközönként valós idejű tájékoztatást adjon a földrajzi és időbeli trendekről, de mivel ez esetben

meghatározott ellenőrző eszközöket alkalmaznak, ezt a módszert nagyban akadályozzák a jelentésbeli késések. Annak érdekében, hogy ellenőrizni lehessen az adatok minőségét és pontosságát, további összehasonlításokat kell végezni a szennyvízelemzés és a kapott adatok között, ami csak további jelzőszámokkal lehetséges. Eddig csak kevés kísérlet történt a szennyvízben becsült termékek és a többi megalapozottabb technika összehasonlítására. Ennek ellenére a szennyvízelemzés mint módszer újfajta kísérleti technikaként bekerült a járványügyi eszköztárba. Ez a módszer képes gyorsan azonosítani az új trendeket, ami segíthet megalapozni a népegészségügyi programokat és az emberek meghatározott csoportjait és az általuk használt különböző kábítószereket érintő egyes szakpolitikai kezdeményezéseket.²⁸

Hozzátehetjük mindezekhez, hogy maga az elv és ötlet jó, de meglehetősen drága, nagyon megnöveli a bűnügyi költséget, és a gyakorlati alkalmazása is nehéz. A szennyvízbe viszonylag kevés új pszichoaktív anyag kerül, kevés a lokáció. Magyarországon nem fordulnak elő nagy számban kábítószer-előállító laboratóriumok, inkább összeszerelő üzemek a jellemzőek. A bűnügyi hírszerzés szempontjából akkor lehet hasznos ez a módszer, ha például kokaincsempészet során a kábítószerátalakítják más anyaggá, amit a teszt nem mutat ki, majd konverziós laboratóriumokban a vegyi anyagot átalakítják kokain hidrokloriddá. Ebben az esetben a koncentrált szennyvízelemzés felhasználható módszer a kábítószer-laboratóriumok felderítésénél a forrást, a mintát szolgáltató helyek azonosítására. Az ismertetett technika azonban még nagyon gyerekcipőben jár.²⁹

Mindezekén túl a jognak is kezelnie kell a szennyvízelemzéssel kapcsolatos sajátos problémákat, etikai kérdéseket. Ennek a módszernek a használatával kis közösségek bevonhatók a vizsgálatba, ami azonban etikai kockázatokat vet fel, például egy adott csoport azonosítását a közösségen belül. Következésképpen növekszik az igény kutatásetikai etikai irányelvek megalkotására. Ideális esetben az irányelveket interdiszciplinárisan és nemzetközileg kellene meghatározni. E folyamatnak együtt kellene járni annak megválaszolásával is, hogyan kell értelmezni bizonyos kutatási eredményeket, hogyan tolmácsolhatják az egyes médiumokban a kutatásokat és miként kell védekezni a hamis

---

²⁸ Perspectives on drugs. Wastewater analysis and drugs: a European multi-city study. 1-4. o. http://www.emcdda.europa.eu/attachements.cfm/att_228234_EN_POD2014_Wastewater%20analysis%20and%20drugs.pdf 2015.02.10.

²⁹ Kínálati oldali kábítószer-bűncselekmények nyomozásában jártas nyomozó szóbeli közlése.

tájékoztatással szemben, valamint hogyan kell a politikai döntéshozóknak reagálniuk a fejleményekre.³⁰

***

The appearance, proliferation of the new psychoactive substances and the possible Criminal Procedure, forensic responses against the new phenomenon (Part II.)

Summary

This article is the continuation of the previous one, which is called The appearance, proliferation of the new psychoactive substances and the possible Criminal Procedure, forensic responses against the new phenomenon. In the introduction I am writing about the principles of the forensics, which can help in the detection of the crime, for example the abuse perpetrated on new psychoactive substances. In follow I am dealing with the successful projects againts synthetic drugs, which are being coordinated by Europol. In my opinion these achievements or results can also use the investigations against the new psychoactive substances. A good examples are the mephedrone seizures, which were happened across Europe in 2011, coordinated by the SYNERGY project. In addition, I am also writing about the brand new project of the Europol, called EMPACT, which concentrates on the major crime threats facing the European Union, for instance synthetic drugs, and the Operation Archimedes, which was taken place in September 2014, as a part of this multi-annual policy cycle – EMPACT. Finally I am mentioning the wastewater analysis method, which can reveal a picture of distinct geographical and temporal patterns of drug use across European cities, which we can also see on the interactive graphic online.

---

³⁰Perspectives on drugs. Wastewater analysis and drugs: a European multi-city study. http://www.emcdda.europa.eu/attachements.cfm/att_228234_EN_POD2014_Wastewater%20analysis%20and%20drugs.pdf 2015.02.10.; 1-4.